

تبیین علل و انگیزه انتخاب و ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد آموزش پزشکی: یک مطالعه کیفی

طاهره صبوری آقبلاغ رستم خان^۱، معصومه ایمانی پور^{۲*}، سلیمان احمدی^۳

چکیده

مقدمه: علل انتخاب رشته تحصیلی با توجه به نوع رشته و مقطع تحصیلی، در جوامع کنونی بسیار متنوع است. بررسی علل و انگیزه‌های انتخاب و ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف می‌تواند کمک شایانی به بازنگری در فرایندهای مختلف مرتبط با رشته مانند فرایند جذب و گزینش داوطلبان یا نحوه ارائه برنامه‌های آموزشی بنماید. این پژوهش در همین راستا و با هدف تبیین علل انتخاب و ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی در مقطع کارشناسی ارشد از دیدگاه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان انجام شده است.

روش بررسی: این پژوهش با رویکرد کیفی و به روش تحلیل محتوای قراردادی انجام شد. به منظور جمع‌آوری داده از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و با ۱۷ نفر از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی ارشد رشته آموزش پزشکی مصاحبه‌های نیمه ساختارمند انجام گرفت. سپس داده‌ها به روش تحلیل کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: بنابر یافته‌های این مطالعه، علل انتخاب و ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی در چهار درون مایه «مؤلفه‌های فردی» شامل طبقات رشد علمی-شخصیتی، محرک‌های اختصاصی و محرک‌های غیراختصاصی؛ «مؤلفه‌های سیستمی» شامل طبقات اقتضائات شغلی، فرار حرفه‌ای، فرار آزمونی، ماهیت و نحوه ارائه آموزش‌ها؛ «مؤلفه‌های اجتماعی» شامل مدرک‌گرایی قابل تقسیم‌بندی هستند.

نتیجه‌گیری: اگرچه عوامل مختلفی در تصمیم برای ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی نقش دارند اما با توجه به تنوع عوامل تأمل‌برانگیزی مانند عدم برگزاری آزمون ورودی، سهل بودن شرایط ورود در قیاس با سایر رشته‌ها، به نظر می‌رسد بازنگری در معیارها و نحوه گزینش دانشجو در این رشته-مقطع ضروری است.

کلمات کلیدی: ادامه تحصیل، انتخاب رشته، تحصیلات تکمیلی، آموزش پزشکی، تحلیل محتوای کیفی

۱- کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲- استادیار، دکتری تخصصی آموزش پزشکی، گروه مراقبت‌های ویژه و مدیریت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

۳- دانشیار، گروه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

* (نویسنده مسئول): تلفن: ۰۹۱۲۴۱۹۹۶۸۸، پست الکترونیکی: m_imanipour@tums.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۷/۲۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۲۲

در دنیای امروز نقش علایق و انگیزه‌ها در انجام کلیه امور امری بدیهی و روشن است. ادامه تحصیل و دستیابی به مدرک تحصیلی دانشگاهی بالاتر نیز از این قاعده مستثنی نیست. در این بین علل متنوعی برای ادامه تحصیل وجود دارد. عواملی مانند درآمد خانواده، سطح تحصیلات والدین و به‌طور کلی، طبقه‌بندی اجتماعی که خصوصیات و پیشینه خانوادگی فرد را تشکیل می‌دهند، نقش اساسی و ریشه‌ای در انتخاب رشته تحصیلی در دانشگاه دارند و بر جهت‌گیری‌های فرد به سمت آموزش‌های بعد از دوران متوسطه اثر می‌گذارند. به‌عنوان نمونه معمولاً والدینی که از تحصیلات عالی برخوردارند، تمام توان خود را بر این معطوف می‌دارند تا فرزندانشان را به‌سوی کسب دانش و معلومات و رفتن به دانشگاه سوق دهند (۱).

انتخاب رشته فقط محدود به ورود به آموزش عالی نبوده و تأثیرات آن تحصیلات تکمیلی را نیز شامل می‌شود (۲). نقش تحصیلات تکمیلی در ارتقای کمی و کیفی مؤسسات آموزش عالی و در راستای اهداف و مأموریت دانشگاه‌ها که همان تولید علم و فناوری و تربیت نیروهای متخصص در عرصه‌های گوناگون علمی است برکسی پوشیده نیست (۳). در سال‌های اخیر در کشور ما تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی رشد روزافزونی داشته است. به‌عنوان مثال در حوزه رشته‌های وابسته به حرف پزشکی در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ ظرفیت نهایی پذیرش در آزمون کارشناسی ارشد بیش از ۶ هزار و ۲۱۴ نفر بوده است (۴).

در مقطع تحصیلات تکمیلی، آموزش پزشکی یکی از رشته‌های میان‌رشته‌ای است که از بین فارغ‌التحصیلان رشته‌های پزشکی دانشجوی می‌پذیرد و توانسته افراد زیادی را به خود جذب نماید. این رشته در صدد است تا با گزینش و جذب اعضای هیئت‌علمی و کارشناسان مستعد و علاقه‌مند به مسائل آموزش علوم پزشکی، دانش‌آموختگانی را تربیت نماید که توانایی شناسایی مشکلات آموزشی از طریق تحقیقات مناسب، ارائه راه‌حل‌های منطقی و قابل ارزیابی برای مسائل آموزشی،

مساعدت در امر برنامه‌ریزی و مدیریت مسائل آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی و انتقال تکنولوژی‌ها و روش‌های مناسب آموزشی به‌منظور ارتقای قابلیت‌های اعضای هیئت‌علمی را داشته باشند و همچنین قادر باشند با شناسایی نقاط قوت و ضعف دانشگاه‌ها و شناخت عوامل پیشرفت و توسعه دانشگاه‌های جهان، در ارتقای وضعیت دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ایفای نقش نمایند (۵).

رشته آموزش پزشکی اولین بار در سال ۱۹۵۹ میلادی توسط جرج میلر در دانشکده پزشکی دانشگاه ایلی نویز، پس از بنیان‌گذاری دفتر تحقیقات در آموزش پزشکی راه‌اندازی شد که ابتدا به‌صورت دوره‌های کوتاه‌مدت و سپس دوره‌های منتهی به مدرک برگزار گردید (۶). در ایران نیز کوریکولوم رشته آموزش پزشکی در مقطع کارشناسی ارشد اولین بار در سال ۱۳۷۳ به تصویب شورای عالی برنامه‌ریزی رسید و پس‌از آن، یک‌بار در سال ۱۳۸۲ و بار دیگر در سال ۱۳۸۹ مورد بازنگری و تجدیدنظر قرار گرفت (۵). در حال حاضر دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان، تهران، ایران، شهید بهشتی، شیراز، کرمان و مشهد در مقطع کارشناسی ارشد برای این رشته دانشجوی می‌پذیرند (۴).

دانشجویان شاغل به‌تفصیل در این رشته از تنوع تحصیلی و شغلی فراوانی برخوردارند چراکه بنابر کوریکولوم مصوب، شرایط ورود به این رشته برای داوطلبان بسیار گسترده در نظر گرفته شده است. مثلاً مطابق با دفترچه پذیرش دانشجو در سال ۱۳۹۵ ضوابط داوطلبان این رشته این‌گونه ذکر شده است: داشتن مدرک کارشناسی یا کارشناسی ارشد در یکی از رشته‌های علوم پزشکی، دکترای عمومی پزشکی، داروسازی، دندانپزشکی، دکترای تخصصی بالینی و فوق تخصصی بالینی، اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم پزشکی دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی سراسر کشور، اعضای هیئت‌علمی گروه‌های علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی. حتی از بین فارغ-التحصیلان سایر رشته‌های حوزه علوم انسانی شامل کارشناسی

رشته‌های علوم تربیتی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، علوم تربیتی، تکنولوژی آموزشی نیز دانشجوی می‌پذیرد (۴). همان‌طور که معیارهای فوق نشان می‌دهد داوطلبین ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی ترکیبی از اعضای هیئت‌علمی و غیر هیئت‌علمی، فارغ‌التحصیلان رشته‌های بالینی، غیربالینی و غیر علوم پزشکی و از مقطع کارشناسی تا تخصص را شامل می‌شوند. در چنین شرایطی قطعاً هریک از این افراد با زمینه‌های کاری و تحصیلی مختلف، دلایل و انگیزه‌های متنوع و منحصر بفردی برای انتخاب و ادامه تحصیل در این رشته دارند. از آنجاکه انتخاب رشته‌ای که باعلاقه، سلیقه، استعداد و توانایی فرد در تعارض باشد، اثرات نامطلوب و درازمدت روانی، اجتماعی و اقتصادی در پی خواهد داشت (۷)؛ بررسی و شناخت دلایل و انگیزه‌های انتخاب رشته تحصیلی توسط افراد اهمیت پیدا می‌کند. شناسایی انگیزه‌ها و عوامل مؤثر در انتخاب رشته می‌تواند در تربیت کارشناسان متعهد و ارتقای سطح دانش در جامعه مؤثر باشد (۸) و به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کمک کند در جهت تقویت انگیزه‌های مثبت و حذف یا کاهش دلایل کاذب و غیرمرتبط با رشته تحصیلی، در برنامه‌های جاری بازنگری انجام دهند.

براین اساس و از آنجاکه اطلاعاتی در ارتباط با دلایل انتخاب رشته آموزش پزشکی برای ادامه تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی، به عنوان یک رشته خاص با ورودیهای متنوع و متفاوت، در دسترس نیست و تاکنون مطالعه‌ای به این مهم نپرداخته است، مطالعه حاضر با هدف تبیین علل و انگیزه‌های افراد در این زمینه طرح‌ریزی شد تا بتوان با استناد به اطلاعات بدست آمده، در زمینه اصلاح یا تعدیل معیارهای گزینش و نحوه جذب دانشجوی در این رشته و یا بازنگری و توسعه برنامه آموزشی آن گام برداشت.

روش بررسی:

این مطالعه با رویکرد کیفی و به روش تحلیل محتوا از نوع قراردادی انجام شد. تحلیل محتوای کیفی سیستماتیک

و هدفمند برای توصیف یک پدیده است (۹). معیارهای ورود برای مشارکت‌کنندگان عبارت بود از دانشجوی یا فارغ‌التحصیل در رشته آموزش پزشکی در مقطع کارشناسی ارشد. شرکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. از آنجاکه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته آموزش پزشکی بسیار متنوع هستند تلاش شد نمونه‌گیری با حداکثر تنوع صورت گیرد تا موضوع مورد بررسی از دیدگاه‌های مختلف مورد ارزیابی قرار گیرد. نمونه‌گیری تا زمان اشباع داده ادامه یافت و در کل ۱۷ نفر در این مطالعه شرکت کردند و با انجام ۱۷ مصاحبه با شرکت‌کنندگان مختلف شامل هر دو جنس، از هر دو گروه هیات‌علمی و غیر هیات‌علمی و از هر دو طیف بالینی و غیربالینی، اشباع داده اتفاق افتاد. روش جمع‌آوری داده مصاحبه‌های نیمه‌ساختارمند بود. روش کار به این صورت بود که پس از هماهنگی با هریک از شرکت‌کنندگان و توضیح هدف از مطالعه به ایشان، زمان و مکان انجام مصاحبه با هر یک از شرکت‌کنندگان هماهنگ می‌شد. سپس مصاحبه با یک سؤال باز و کلی برای شروع گفتگو مانند "چرا تصمیم گرفتید ادامه تحصیل دهید؟" یا "چه چیزی باعث شد رشته آموزش پزشکی را انتخاب کنید؟" آغاز می‌شد و بعد متناسب با پاسخ‌های مصاحبه‌شونده، سؤالات جستجوگر و پیگیری برای بررسی عمیق‌تر و موشکافانه علل و انگیزه‌های افراد در انتخاب این رشته مطرح می‌شد. بازه زمانی مصاحبه‌ها بین ۵۰-۲۵ دقیقه بود. هر مصاحبه به دستگاه mp3 ضبط و کلمه به کلمه پیاده شد. فرایند تحلیل داده‌ها به روش تجزیه و تحلیل محتوای کیفی قراردادی و در حین جمع‌آوری داده انجام شد. به این صورت که بعد از هر مصاحبه، متن آن چندین بار مطالعه می‌شد تا درک درستی از بیانات شرکت‌کنندگان بدست آید. سپس واحدهای معنایی از متن هر مصاحبه استخراج شد. در ادامه خلاصه‌سازی بیشتر واحدهای معنایی صورت گرفت و کدگذاری اولیه و ثانویه در مورد آن‌ها انجام شد. در نهایت کدهای استخراج‌شده بر اساس شباهت‌های معنایی به زیرطبقات و

طبقات تقسیم شدند و با فرایند انتزاعی سازی، درون مایه های اصلی مطالعه تبیین شد.

به منظور تعیین صحت و استحکام یافته ها از معیارهای چهارگانه لینکلن و گوبا استفاده شد. در این مطالعه درگیری طولانی مدت با موضوع تحقیق و تلفیق نظرات محققان (سه پژوهشگر) به اعتبار داده ها (Credibility) کمک کرد. از سوی دیگر سعی شد با استفاده از حداکثر گوناگونی در انتخاب مشارکت کنندگان از نظر جنس، رشته تحصیلی قبلی، هیئت علمی یا غیر هیئت علمی بودن که تلفیق در منبع داده محسوب می شود، بر اعتبار داده ها افزوده شود. برای تأیید قابلیت اعتماد داده ها (Dependability) حسابرسی توسط ناظر خارجی استفاده شد و تعدادی از مصاحبه ها همراه با کدبندی های انجام شده در اختیار ناظر خارجی قرار گرفت تا داده ها را بررسی کرده و پیشنهادات و نظرات خود را اعلام نماید. برای کمک به تایید پذیری یافته ها (Confirmability) از مرور دوباره داده ها توسط خود شرکت کنندگان و حسابرسی

تحقیق استفاده شد. در مطالعه حاضر ارائه یک گزارش دقیق و توصیف ساختارمند از طرح تحقیق و نیز استفاده از روش نمونه گیری هدفمند با حداکثر تنوع مشارکت کنندگان در راستای ارتقاء انتقال پذیری یافته ها (Transferability) انجام گرفت. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در پژوهش حاضر در وهله اول هدف از مطالعه به اطلاع شرکت کنندگان رسید و در ابتدای جلسه مصاحبه از آنان رضایت آگاهانه در زمینه شرکت در مطالعه و ضبط صدای ایشان اخذ شد. علاوه بر این در راستای رعایت اصل گمنامی و محرمانگی هرگونه نام و کدشناسایی از مصاحبه ها حذف شد.

یافته ها:

شرکت کنندگان در این پژوهش ۱۷ نفر (۱۰ زن و ۷ مرد) از دانشجویان (۵ نفر) و فارغ التحصیلان (۱۲ نفر) رشته آموزش پزشکی بودند (جدول ۱).

جدول ۱: مشخصات فردی شرکت کنندگان کجا کی؟؟

درصد	تعداد	مشخصات فردی	
۵۸/۸۲	۱۰	زن	جنس
۴۱/۱۷	۷	مرد	
۶۴/۷۰	۱۱	بالینی	رشته تحصیلی
۳۵/۲۹	۶	غیر بالینی	
۲۹/۴۱	۵	دانشجو	وضعیت تحصیلی
۷۰/۵۸	۱۲	فارغ التحصیل	
۲۹/۴۱	۵	هیات علمی	عضویت هیات علمی
۷۰/۵۸	۱۲	غیر هیات علمی	

تعداد کدهای اولیه مطالعه حاضر ۱۳۰ کد بود که در روند تجزیه و تحلیل داده‌ها به ۲۵ زیرطبقه و ۸ طبقه تقسیم شدند و

در نهایت سه تم اصلی از یافته‌ها استخراج گردید (جدول ۲).

تم	طبقات	زیر طبقات
مؤلفه های فردی	محرکهای اختصاصی	استقلال نسبی دانشجو در تعیین زمان و مکان تحصیل سهولت ادامه تحصیل در مقطع دکتری تبلیغات و تشویق های جانبی دانشگاه ها
	محرکهای غیر اختصاصی	تشویق آشنایان برای ادامه تحصیل الگوی نقش بودن در زمینه درس خواندن برای فرزندان کاهش اختلاف تحصیلی بین زوجین
	رشد علمی- شخصیتی	تقویت اعتماد به نفس و خودباوری کسب توانمندی علمی بیشتر به عنوان یک هیات علمی امکان ادامه تحصیل در کنار اعضای هیات علمی
مؤلفه های سیستمی	اقتضائات شغلی	افزایش میزان درآمد کسب جایگاه شغلی بهتر نیاز به فراگیری اصول تدریس به عنوان یک استاد اشتغال در امور آموزشی به عنوان یک کارمند
	فرار حرفه ای	راهی برای خروج از فیلد کار بالینی عدم رضایت از موقعیت شغلی فعلی
	فرار آزمونی	عدم برگزاری آزمون ورودی ظرفیت بالای پذیرش دانشجو در قیاس با سایر رشته ها سهل بودن شرایط ورودی در قیاس با سایر رشته ها سخت بودن قبولی در آزمون ورودی رشته تحصیلی قبلی
مؤلفه های اجتماعی	ماهیت و نحوه ارائه آموزشها	ماهیت غیر بالینی این رشته غیر حضوری بودن ارائه آموزشها عدم وجود رشته های غیر حضوری مرتبط با تحصیلات قبلی
	مدرک گرایی	اهمیت مدرک تحصیلی دانشگاه دولتی موثر بودن مدرک تحصیلی بالاتر در جایگاه شغلی بهادادن به مدرک تحصیلی افراد در جامعه و سازمان

این درون مایه‌ها عبارت بودند از: مؤلفه‌های فردی، مؤلفه‌های سیستمی و مؤلفه‌های اجتماعی.

الف- مؤلفه‌های فردی:

همواره یکسری عوامل و دلایل شخصی وجود دارد که در تصمیم افراد برای اقدام به یک کار نقش ایفا می‌نمایند. مسلماً در بحث انتخاب رشته و ادامه تحصیل نیز این قبیل دلایل جایگاه مهم و پررنگی دارند. در تحقیق حاضر این عوامل فردی بسیار متنوع بوده و در سه طبقه محرک‌های اختصاصی،

محرک‌های غیر اختصاصی و رشد علمی-شخصیتی قابل تفکیک بودند. یکی از مهم‌ترین محرک‌های اختصاصی، موضوع استقلال نسبی دانشجو در تحصیل یا آزادی نسبی وی در تعیین مکان و زمان تحصیل بود. به‌عنوان مثال شرکت‌کننده شماره ۱۳ می‌گوید: "من شاغلم و محدودیت زمانی و مکانی برای درس خواندن دارم. خیلی برام مهم بود که مدیریت آموزش و درس خواندنم با خودم باشه؛ منظورم اینه که خودم مشخص کنم کدوم مبحث را کی بخونم، یا مثلاً بعضی از کلاسها را چند بار گوش کنم، بعضی‌ها را یکبار یا مثلاً شبها از خونه خودمون

درسها را گوش کنم". شرکت کننده دیگری می گوید: "کار من طوری که در زمان کار می تونم محتوای صوتی مطالب رو از طریق هدفون بشنوم و خودم برای استفاده از مطالب برنامه می ریزم. مثل مقطع کارشناسی مجبور نیستم هرچی گروه آموزشی اعلام میکنه بپذیرم، میتونم هر زمانی که برایم مقدور بود درسها را بخونم یا مثلاً نیاز ندارم در روز خاصی یا در محل خاصی باشه، از خونه یا محل کارم در هر ساعتی دلم خواست در کلاسها شرکت می کنم" (شرکت کننده ۱۶).

علاوه براین، سهولت ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر از طریق این رشته از محرک های اختصاصی بود که در انگیزش افراد نقش داشت. شرکت کننده شماره ۳ این طور بیان می کند: "یکی از مهم ترین علت هایی که باعث شد توی این رشته ادامه تحصیل بدم، امکان تحصیل راحت تر تا مقطع دکترا بود. رشته های پرستاری در مقطع دکترا و ارشد خیلی سخت هستند".

البته تبلیغات و تشویق های دانشگاهی نیز نقش مهمی در تصمیم به انتخاب رشته آموزش پزشکی داشته است. به عنوان مثال این مسئله یکی از شرکت کنندگان می گوید: "دانشگاه (X) در سایت خودش به لینک داره به اسم پذیرش در کارشناسی ارشد مجازی، هر سال هم از طریق اتوماسیون فراخوان جذب میداره" (شرکت کننده ۱۲). "گروه آموزشی ما، به ویژه مدیر گروه مون، خیلی توصیه به ادامه تحصیل در این رشته به ویژه برای اساتید جوان می کنن" (شرکت کننده ۱۷).

به جز این عوامل، یکسری محرک های غیراختصاصی نیز وجود داشتند که ارتباطی به نوع رشته نداشتند اما به عنوان یک عامل انگیزاننده فردی مطرح بودند مانند الگوی نقش بودن برای فرزندان درزمینه درس خواندن، تشویق خانواده و دوستان و نیز اختلاف سطح تحصیلی بین زوجین. یکی از شرکت کنندگان می گوید: "بچه های من در سن دبیرستان هستن و باید برای کنکور تلاش می کردن، وقتی مطالعه و درس خوندن من رو توی منزل می دیدن، به وضوح گرایش بیشترشون رو به درس خوندن می دیدم" (شرکت کننده ۱۴). دیگری بیان می -

کند: "قطعاً بچه ها وقتی والدینشون رو می بینن که تو سن ۴۰ سالگی هنوز ذوق و اشتیاق درس خوندن دارن و فضای خونه علمی هست، اونها هم تأثیر می پذیرند" (شرکت کننده ۸). شرکت کننده شماره ۱ می گوید: "همسرم تمایل زیادی به ادامه تحصیل من داشت. توی محیط کار هم تعدادی از همکارام، دانشجوی یا فارغ التحصیل این رشته بودن، تشویق های اطرافیان، برای ادامه تحصیل در این رشته، محرک من بود". حتی برای برخی از شرکت کنندگان کاهش اختلاف تحصیلی با همسر عامل برانگیزاننده فردی بوده است: "در حقیقت یکی از مهم ترین علت های ادامه تحصیل من تشویق همسرم برای ادامه تحصیل بود و اینکه فاصله تحصیلات بین من و ایشون زیاد بود" (شرکت کننده ۴).

ارتقاء مهارت های علمی و رشد ویژگی های شخصیتی عامل انگیزاننده فردی مهمی برای ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی بود. یکی از اساتید دانشگاه در مورد انگیزه خود می - گوید: "یک پزشک فوق تخصص یا متخصص اگر بخواد به عنوان یک الگو و معلم برای تربیت فراگیران رشته پزشکی در هر رده ای مؤثر عمل کنه باید با اصول معلمی درست آشنا باشه". شرکت کننده شماره ۱۲ در این خصوص می گوید: "البته که داشتن مدرک ارشد باعث تقویت خودباوری میشه" و دیگری می گوید: "مطمئنم وقتی آشنایی با موضوعات مطرح درزمینه آموزش پزشکی رو داشته باشم، دیدگاه دیگران هم نسبت به من خیلی بهتر میشه" (شرکت کننده ۳).

ب- مؤلفه های سیستمی:

برخی از دلایل و عوامل مؤثر در انتخاب این رشته تحصیلی از دیدگاه دانشجویان و فارغ التحصیلان به عوامل سیستمی ارتباط پیدا می کردند. عمده این عوامل یا به وضعیت شغلی و کاری افراد مربوط بود یا با نحوه جذب دانشجویان و اجرای برنامه آموزشی مرتبط بود.

یکی از اهداف غائی تحصیل، اشتغال به کار و کسب درآمد است. اما در زمان تصمیم برای ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی که معمولاً افراد به کار اشتغال دارند، کسب

حرفه و شغلی که افراد در آن مشغول به کار بودند ارتباط داشت. شرکت کننده شماره ۱۳ در این ارتباط می‌گوید: "من سال‌های طولانی به دنبال خروج از فیلد درمان بودم. دنبال رشته‌ای می‌گشتم که از مزایای شغلی کم نکنه و با داشتن مدرکش بتونم کاری نزدیک به بالین، اما بدون حضور در بخش و شیفت، انجام بدم". دیگری معتقد است: "اونقدر با بیمار در تماس بودیم که تحمل رنج و درد بیماران دیگه برامون سخت شده، واقعاً دنبال خروج از درمان بودم. فشارهای روحی و روانی و جسمی شغل ما اونقدر زیاده که خیلی از همکارا دنبال فرار از بالین هستن" (شرکت کننده ۱۴).

جایگاه شغلی پایین و عدم رضایت از شرایط کاری فعلی نیز برای برخی نقش عامل انگیزاننده را بازی می‌کرد. شرکت کننده شماره ۹ می‌گوید: "چهار سال وقت صرف تحصیل در رشته قبلی کردیم اما آخرش وقتی رسیدیم به نقطه بهره‌برداری از درس و ورود به کار، محل کارمون شد زیرزمین بیمارستان‌ها، نه نور، نه تهویه ...". و شرکت کننده شماره ۷ این‌طور می‌گوید: "توی مراکز بهداشتی، کارشناسان بهداشت خیلی توی سختی هستن، هیچ‌کس هم پشتیبان اونها نیست".

با توجه به اظهارات مصاحبه‌شوندگان، یکسری از عوامل انگیزاننده سیستمی ناشی از نحوه جذب دانشجو برای رشته آموزش پزشکی بود. به‌عنوان مثال از آنجاکه برخی از دانشگاه‌ها بدون آزمون ورودی و تنها بر اساس سوابق کاری و تحصیلی قبلی از بین داوطلبین، دانشجو انتخاب می‌کنند این مسئله به‌عنوان یک عامل مهم برای انتخاب این رشته تحصیلی مطرح می‌شد. یکی از افراد در این رابطه می‌گوید: "اگر قصد شرکت در کنکور ورودی رو داشتیم که حتماً برای تخصص وقت می‌داشتم و رشته پزشکی رو ادامه می‌دادم" (شرکت کننده ۱۵). شرکت کننده شماره ۱۶ می‌گوید: "توی رشته آموزش پزشکی بر اساس سی‌وی افراد قضاوت میشن، به چیزی حدود ۶۰ نفر ظرفیت پذیرش داشت و از این تعداد تقریباً ۵۵ نفر از دانش‌پذیری سربلند میان بیرون".

جایگاه شغلی بهتر و در نتیجه درآمد بالاتر به‌عنوان یک هدف مطرح می‌شود. شرکت کننده شماره ۷ در این خصوص می‌گوید: "وقتی این رشته رو می‌خواستم بخونم ۱۵ سال سابقه کار داشتم، اگر درآمد به اندازه‌ای بود که جبران هزینه‌های زندگیمو بکنه نمی‌رفتم با سختی و مشقت و با این کار سخت، ادامه تحصیل بدم، داشتن درآمد بالاتر خیلی برام ملاک بود". همچنین "درسته که افزایش درآمد از علت‌های اصلی من نبود، اما بی‌تأثیر هم نبود" (مصاحبه ۱۳). شرکت کننده شماره ۴ می‌گوید: "وقتی مدرک بالاتری ارائه میدیم، سیستم اداری، تلاش میکنه که جایگاه بهتری برای ما فراهم کنه، توی شهرستان، وضعیت کارشناسان ارشد، نسبت به کارشناسان، هم به خاطر اینکه تعدادشون کمتره و هم به خاطر پست‌های خالی موجود، خیلی بهتر میشه".

با توجه به ماهیت علمی رشته آموزش پزشکی، برای بسیاری از افراد که جایگاه شغلی مرتبط با امور آموزشی داشتند پاسخگویی به نیاز شغلی‌شان یک عامل انگیزاننده مؤثر محسوب می‌شد. به‌عنوان مثال بسیاری از اعضای هیئت علمی معتقد بودند به‌واسطه جایگاه معلمی که دارند تصمیم به تحصیل در رشته آموزش پزشکی گرفتند: "برای افرادی مثل من که هیئت علمی دانشگاه هستن، داشتن مدرک کارشناسی ارشد اولویت تحصیل نیست. مطالب این رشته چیزیه که برای توانمندسازی امثال من برای تدریس و کار بالینی با دانشجویان کاربرد داره" (شرکت کننده ۲). این مسئله از جانب کارشناسان آموزشی هم به‌نوعی دیگر مطرح گردید: "برای کسانی که در قسمت مرتبط با آموزش مشغول بکار هستن، دونستن مسائل مرتبط با آموزش به‌صورت علمی خیلی مهمه. من کارشناس با عناوین زیادی در این مورد آشنا بودم ولی اطلاعات عمیقی نداشتم. این نیاز درونی باعث گرایش من به این رشته بود" (شرکت کننده ۵).

از آنجاکه گستره رشته‌هایی که مجاز به ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی هستند زیاد و طیفی از رشته‌های بالینی تا غیربالینی را شامل می‌شود، برخی از عوامل انگیزاننده به نوع

ظرفیت بالای پذیرش در رشته آموزش پزشکی، در کنار سخت بودن قبولی در آزمون ورودی رشته تحصیلی قبلی، از دیگر عوامل مؤثر در تصمیم برای انتخاب رشته آموزش پزشکی بودند. شرکت کننده شماره ۴ می گوید: "من دو سال تو رشته خودم کنکور دادم و قبول نشدم، اصلاً دلم نمی خواست یه بار دیگه برای داشتن مدرک ارشد، دچار استرس کنکور بشم". "درسته که رشته پرستاری الان خیلی متقاضی کار داره و بازار کارش هم خوبه، اما ما هم دوست داریم توی مقطع کارشناسی درجا نزنیم، رشته پرستاری کنکور ارشدش سخته و باید واقعاً زمان بنذاریم که درس بخونیم" (شرکت کننده ۱۲). "رشته من ظرفیت پذیرشش خیلی کمه اما آموزش پزشکی ظرفیت قبولیش خیلی زیاد بود" (شرکت کننده ۵).

در بعضی موارد نیز ماهیت رشته تحصیلی و ارائه غیرحضور و مجازی رشته آموزش پزشکی باعث ترغیب افراد برای ادامه تحصیل در آن می شد. به عنوان مثال یکی از شرکت کنندگان که ماهیت رشته تحصیلی قبلی اش بالینی بود این طور صحبت می کند: "رشته آموزش پزشکی ماهیت تئوریک داره و این از نکات مثبت تحصیل آسان تر نسبت به رشته های بالینه" و شرکت کننده ۱۴ می گوید: "با توجه به وقت کمی که داشتم، خیلی خوبه که رشته ام ماهیت عملی نداره". "اینکه مثلاً چرا بجای این رشته، مامایی یا پرستاری رو انتخاب نکردم، به علت محدودیت حضور در کلاس بود و اگر این امکان وجود داشت که این رشته ها هم غیرحضور برقرار می شدند من حتماً اون ها رو انتخاب می کردم" (شرکت کننده ۱). شرکت کننده شماره ۸ نیز می گوید: "خیلی دوست داشتم تو رشته خودم درس بخونم اما نمی تونستم کلاس برم، به محض اینکه فهمیدم این رشته غیرحضوریه ثبت نام کردم".

ج- مؤلفه های اجتماعی:

بستر فرهنگی جامعه و اهمیتی که در سازمان ها به مدرک دانشگاهی داده می شود نیز در تصمیم افراد برای ادامه تحصیل نقش داشته است. به عنوان مثال شرکت کننده ۳ می گوید: "افراد

یکی از ملاک های مهم براشون تحصیلات اطرافیان، خیلی ها حتی نمی دونن این رشته ای که ما توش تحصیل کردیم چی هست، اما اسم کارشناسی ارشد براشون مهمه". دیگری معتقد است: "گذشتن از سد کنکور خیلی سخته، اما شیرینی داشتن مدرک فوق لیسانس، سختی های راه رو کم می کنه" (شرکت کننده ۹). یکی از افراد به موضوع مدرک گرایی سازمان ها این طور اشاره می کند: "به عنوان یک مدیر، خودم قضاوت بهتری در مورد کارشناسان ارشد موسسه ام داشتم" (شرکت کننده ۱۵). نوع دانشگاه نیز به دلیل تأثیری که ارزش مدرک تحصیلی دارد برای برخی افراد مهم بود. شرکت کننده شماره ۸ می گوید: "خیلی علاقه داشتم مدرکم مربوط به یه دانشگاه دولتی و سطح اول باشه". علاوه بر این از آنجا که مدرک دانشگاهی می تواند در تغییر جایگاه شغلی افراد نقش داشته باشد لذا به عنوان یک عامل برانگیزاننده برای ادامه تحصیل مطرح گردید: "داشتن مدرک ارشد در جامعه ما نسبت به کارشناسی یه امتیازه، دیدگاه مدیران به یه آدم کارشناس با یه کارشناس ارشد خیلی متفاوته، چقدر هم خوب تر که این مدرک مربوط به دانشگاه دولتی باشه" (شرکت کننده ۳).

بحث:

یافته های این مطالعه نشان داد علل و عوامل مختلفی در گرایش افراد به ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی نقش دارند که در سه درون مایه اصلی مؤلفه های فردی، مؤلفه های سیستمی و مؤلفه های اجتماعی قابل تقسیم بندی هستند. در حوزه عوامل و مؤلفه های فردی می توان به علاقه مندی به موضوع و مباحث رشته تحصیلی، تشویق خانواده و دوستان، برخی مسائل خانوادگی مانند تأثیرگذاری رفتار والدین بر فرزندان اشاره کرد. به نظر می رسد یکسری دلایل و انگیزه ها در هر نوع تصمیم برای ادامه تحصیل، صرف نظر از رشته تحصیلی و مقطع آن، نقش داشته باشند کما اینکه در مطالعه کبیرزاده و همکاران (۱۳۹۱) نیز که عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانشجویان مدارک پزشکی مورد بررسی قرار گرفت مواردی

بوده و چون معمولاً بدون آزمون ورودی توسط برخی دانشگاه‌ها برگزار می‌شود، به راحتی می‌تواند مسیر ورود آنان به مقاطع تحصیلی بالاتر را هموار سازد. همچنین کارشناسانی که در فیلدهای بالینی مشغول به کار بودند نیز سهولت قبولی در رشته آموزش پزشکی را راهی هموار برای خروج و فرار از فیلد بالینی به جهت سختی آن و عدم رضایت از شرایط کار برمی‌شمردند. در مطالعاتی که تمایل به ترک شغل در برخی حرفه‌ها مانند پرستاری را بررسی کرده‌اند، مشخص شده که تمایل به ترک شغل با عوامل مختلفی از جمله ماهیت آن شغل، فرسودگی شغلی و محیط کاری مرتبط است (۱۴، ۱۵). آنچه مسلم است اینکه ترک شغل در طولانی مدت برای بدنه حرفه بالینی آسیب‌هایی را به دنبال خواهد داشت چراکه افرادی که با صرف هزینه، منابع و وقت برای ارائه خدمت در فیلدهای بالینی تربیت شده‌اند، سعی می‌کنند از این طریق، فیلد درمان را ترک کرده و در نتیجه باعث هدر رفت منابع، شده و این امر بار مالی و انسانی زیادی را به سیستم آموزش پزشکی و بهداشت و درمان کشور وارد خواهد کرد.

نکته حائز اهمیت دیگر در یافته‌های مطالعه حاضر که در بالا نیز بدان اشاره شد فرار آزمونی بود. به نظر می‌رسد این انگیزه نیاز به بررسی بیشتر و دیدی نقادانه در خصوص ضرورت اعمال آزمون ورودی دانشگاه‌ها یا تغییر در روند اجرای آن دارد. چراکه در کشور ما فرایند ورود به دانشگاه در مقاطع تحصیلی مختلف عموماً با آزمون ورودی و کنکور همراه است. بخصوص که برخی مطالعات آسیب‌شناسی کنکور نشان داده‌اند پیامدهای تنش‌های عصبی دانش‌آموزان در سال‌های آخر کنکور حتی در صورت قبولی در دانشگاه رفع نمی‌شود و شدت برخی نشانه‌های اختلالات روانی در راه‌نیفتگان به دانشگاه بیش از گروه‌های دیگر است (۱۶). از این رو طبیعی است که پدیده فرار آزمونی و عدم تمایل به کنکور به عنوان یک عامل انگیزاننده حتی در مقطع تحصیلات تکمیلی نیز دیده شود. ولی آنچه مهم است اینکه حذف آزمون ورودی و صرفاً گزینش افراد بر اساس سوابق، نیز مشکلات و تبعات نامطلوب دیگری را به دنبال

چون شهر محل سکونت و تأثیر والدین بر فرزندان در انتخاب رشته دانشگاهی به عنوان عوامل اصلی مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی شناسایی شدند (۱۰). همچنین در مطالعه علیزاده و همکاران (۱۳۹۲) نیز علاقه به موضوع رشته تحصیلی از مهم‌ترین عوامل فردی تأثیرگذار در انتخاب رشته بود (۱۱). مطالعه Larson و همکاران نشان داد علاقه به رشته تحصیلی و ویژگی‌های درونی مانند علاقه به حضور در اجتماع از عوامل مؤثر بر انتخاب رشته تحصیلی هستند (۱۲).

برخی از یافته‌های مطالعه حاضر به ویژگی‌های شغلی افراد که جزو عوامل سیستمی محسوب می‌شوند، مرتبط بود. مهم‌ترین و پررنگ‌ترین این عوامل، موضوع افزایش درآمد از طریق اخذ مدرک تحصیلی بالاتر بود. در مطالعه‌ای که Dikici و همکاران در سال ۲۰۰۸ روی دانشجویان سال اول پزشکی در چهار دانشگاه در ترکیه انجام دادند به این نتیجه رسیدند که کسب درآمد و جایگاه شغلی بهتر یکی از عوامل مهم در انتخاب رشته تخصصی بین دانشجویان است (۱۳). در مطالعه مشابهی که در ایران انجام شد نیز عوامل اقتصادی، یکی از دلایل مهم در تمایل دانشجویان پزشکی هنگام انتخاب رشته تخصصی بود (۱۱). این مسئله اگرچه به خودی خود اشکالی ندارد و یک انگیزه بیرونی مؤثر برای ادامه تحصیل محسوب می‌شود اما اگر به تنهایی مبنای تصمیم افراد قرار بگیرد می‌تواند به پیامدهای نامطلوب منجر شود زیرا به تدریج شاهد فارغ‌التحصیلانی خواهیم بود که هدف غائی آن‌ها تنها کسب جایگاه شغلی بهتر و در نتیجه درآمد بیشتر است و دغدغه‌ای برای مسائل مرتبط با رشته تحصیلی و کاری‌شان را ندارند. این یافته وقتی در کنار سایر یافته‌های این مطالعه مانند سهل بودن قبولی در رشته آموزش پزشکی در مقایسه با سایر رشته‌ها، عدم رضایت از موقعیت شغلی فعلی و تمایل به خروج از فیلد بالینی قرار داده می‌شود، این نگرانی را بیشتر می‌کند. اغلب کارشناسان شرکت‌کننده در مطالعه حاضر اذعان کردند که به این دلیل تصمیم گرفتند در رشته آموزش پزشکی ادامه تحصیل دهند که قبولی در این رشته در مقایسه با رشته‌های دیگر ساده‌تر

خواهد داشت. لذا منطقی به نظر می‌رسد که در خصوص نحوه اعمال گزینش افراد داوطلب برای ورود به دانشگاه‌ها، از جمله ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی تدبیرهای اساسی اندیشیده شود تا عدم برگزاری آزمون ورودی در یک رشته، به تنها ملاک انتخاب و رغبت افراد برای ورود به آن رشته تبدیل نگردد.

در مطالعه حاضر یکسری عوامل سیستمی دیگر نیز به دست آمد که غالباً به چگونگی اجرا و ارائه کوریکولوم آموزشی رشته آموزش پزشکی ارتباط داشتند. مثلاً غیرحضور بودن این رشته در برخی دانشگاه‌ها و به تبع آن، استقلال نسبی دانشجوی در تعیین زمان و مکان تحصیل خود، از عوامل برانگیزاننده خاص رشته آموزش پزشکی بودند به‌ویژه که اکثریت قریب به اتفاق متقاضیان این رشته، دارای شغل ثابت و متأهل بوده و این مسائل با شرایط زندگی فردی و شغلی آن‌ها بیشتر همخوانی داشت. اگرچه غیرحضور بودن تحصیل در این رشته از عوامل مثبت در جذب داوطلبین محسوب می‌شود اما لازم است دانشگاه‌های ارائه‌دهنده رشته آموزش پزشکی به این نکته نیز توجه داشته باشند تنها تمرکز و تقویت این نقطه مثبت، بدون لحاظ کردن انگیزه‌های غیرارزشمندی چون مدرک‌گرایی و کسب درآمد و نیز بدون توجه به دلایلی مانند فرار آزمونی و فرار حرفه‌ای، می‌تواند در طولانی‌مدت تأثیرات نامطلوبی بر پیکره فارغ‌التحصیلان این رشته وارد کند چراکه ممکن است به تنها معیار تصمیم‌گیری افراد برای انتخاب رشته آموزش پزشکی تبدیل شود. لذا لازم است با در نظر گرفتن جمیع جهات و متغیرهای مثبت و منفی برانگیزاننده برای ورود به این رشته، هم‌زمان در معیارهای گزینش و نحوه جذب دانشجویان و نیز نحوه ارائه آموزش‌ها بازنگری شود به طوری که ضمن حفظ جذابیت و همخوانی با نیازهای مخاطبان، از ورود افراد غیرمرتبط و بدون اهداف والا نیز جلوگیری شود. از سوی دیگر از آنجاکه برخی افراد به دلیل عدم امکان تحصیل غیرحضوری در رشته تحصیلی قبلی خود، رشته آموزش پزشکی را انتخاب کرده بودند، لذا بجاست دانشگاه‌ها در زمینه ارائه بعضی از

رشته‌های تحصیلی بالینی پُرمقتضی، به صورت تلفیقی از آموزش‌های مجازی و حضوری، فکر و برنامه‌ریزی کنند تا با ترغیب افراد علاقه‌مند به ادامه تحصیل در رشته خود، از ریزش و خروج کارکنانی که برای تربیت آن‌ها وقت و هزینه زیادی صرف شده جلوگیری شود. ضمن اینکه این امر از سرازیر شدن افراد غیرمرتبط با دلایلی چون غیرحضور بودن رشته، به حوزه آموزش پزشکی نیز جلوگیری خواهد کرد.

از آنجاکه بستر فرهنگی یک جامعه در تمام ارکان زندگی اعضای آن جامعه نقش دارد، یکی از یافته‌های این مطالعه نیز بیانگر مؤلفه‌های اجتماعی شامل مدرک‌گرایی بود. در جامعه ما بخصوص در سال‌های اخیر، تمایل و اشتیاق افراد برای ادامه تحصیلات دانشگاهی رشد روزافزونی داشته است که این امر دلایل مختلفی دارد. اما قطعاً یکی از این دلایل بحث مدرک‌گرایی در سازمان‌ها و نیز برخورداری از شأن اجتماعی بالاتر برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی با مدارج علمی بالا است. برخی مطالعات نیز این یافته را تأیید می‌کنند. مثلاً نجات و همکاران (۱۳۸۵) نشان دادند که منزلت اجتماعی، مورد توجه بودن رشته پزشکی در جامعه و فشار اطرافیان، از دلایل انتخاب رشته پزشکی بوده است (۱۷). اگرچه حرکت در جهت موضوعات محل توجه جامعه مهم است، اما اگر در آن افراط شود می‌تواند منشأ مشکلات زیادی برای افراد و در طولانی‌مدت، برای آن جامعه شود. مثلاً بها دادن افراطی به تحصیلات دانشگاهی و ملاک شدن مدرک تحصیلی برای ارزش‌گذاری افراد، موجب ترغیب جوانان به اخذ مدرک دانشگاهی با هر کیفیتی شده و از توجه به موضوعات مهم‌تری مانند علاقه شخصی، استعدادها و توانمندی‌های فردی، نیازهای جامعه و ... غفلت خواهد شد. لذا وقتی داوطلبان صرفاً به خاطر اخذ مدرک تحصیلی بالاتر به ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی روی می‌آورند به محتوای این رشته، کاربرد آن و ارتباط آن با نیازهای شغلی خود چندان توجهی نخواهند کرد و این مسئله موجب تأخیر در دستیابی به رسالت و چشم‌انداز متصور شده برای این رشته تحصیلی خواهد شد.

پیامدهای مثبت در سطح سازمان و نیز آموزش عالی علوم پزشکی شود. البته در کنار این مجموعه عوامل، یکسری دلایل مرتبط و نیز مثبت و ارزشمند نیز وجود دارد که لازم است دانشگاه‌ها روی آن‌ها تمرکز بیشتری کرده و برای تقویت آن‌ها انرژی بیشتری صرف کنند مانند کسب توانمندی علمی و عملی در حوزه اصول آموزش و تدریس به‌عنوان استاد دانشگاه یا کارشناس آموزشی، چراکه از این طریق می‌توانند مسیر دستیابی به اهداف و مأموریت‌های متصور شده در کوریکولوم رشته آموزش پزشکی را هموار سازند.

در انجام مطالعه حاضر ملاحظات اخلاقی شامل کسب مجوز از دانشکده آموزش علوم پزشکی دانشگاه اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان، حفظ گمنامی افراد و رعایت امانت در نقل‌قول‌ها و استفاده از منابع رعایت گردید. این مطالعه محدودیت‌هایی نیز داشت از جمله تردید و امتناع برخی شرکت‌کنندگان در بیان علل و انگیزه‌های واقعی خود به جهت نگرانی نسبت به موقعیت شغلی و جایگاه حرفه‌ای خود که برای کنترل این مسئله به ایشان اطمینان داده شد که تمام مصاحبه‌ها بدون هرگونه کد شناسایی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در مورد هیچ فردی پیش‌داوری و قضاوت نخواهد شد.

تشکر و قدردانی:

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش پزشکی است که در دانشگاه علوم پزشکی تصویب و اجرا شده است. بدین‌وسیله از مسئولین محترم دانشکده آموزش علوم پزشکی که در فرایند تصویب و داوری این مطالعه همکاری کردند و نیز از کلیه افرادی که با توجه به مشغله کاری فراوان در این مطالعه شرکت کردند، تقدیر و تشکر می‌شود

یکی از یافته‌های امیدبخش مطالعه حاضر این بود که برخی افراد به دلیل نیازهای کاری و احساس ضرورت برای کسب توانمندی‌های علمی و عملی در حوزه آموزش پزشکی تصمیم به تحصیل در این رشته گرفته بودند و معتقد بودند که فراگیری دروس این رشته تحصیلی می‌تواند تأثیر مثبتی در فعالیت‌های شغلی آنان داشته باشد. این یافته دقیقاً همسو با رسالت رشته آموزش پزشکی (۵) و منطبق بر ویژگی‌های یادگیری بزرگسالان (۱۸) است و در صورتی که بتوان آن را تقویت نموده و به اصلی‌ترین عامل برای انتخاب رشته آموزش پزشکی در داوطلبان تبدیل کرد می‌تواند تأثیر مهم و مثبتی در دستیابی به اهداف کلی تربیت دانشجو در این رشته (۵) داشته باشد و در صورتی که با تجدیدنظر در معیارهای افراد واجد شرایط ورود به این رشته همراه شود، به این معنی که تنها افرادی که ارتباط شغلی با مسائل آموزش پزشکی دارند مجاز به ورود به این رشته-مقطع باشند، تضمینی برای ارتقاء توانمندی‌های علمی و کیفیت مهارت‌های عملی فارغ‌التحصیلان رشته آموزش پزشکی خواهد بود.

نتیجه‌گیری:

این مطالعه نشان داد عوامل مختلف و متنوعی از انگیزه‌های فردی تا انگیزه‌های سیستمی و اجتماعی در تصمیم برای ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی نقش دارند. در این میان برخی عوامل جذاب ولی تأمل‌برانگیز مانند راهی برای خروج از کار بالینی، عدم رضایت از شغل فعلی، عدم برگزاری آزمون ورودی، سهل بودن شرایط ورود در قیاس با سایر رشته وجود دارد که باعث رغبت افراد غیرمرتبط به این رشته شده است. لذا به نظر لازم است در معیارهای داوطلبین واجد شرایط ورود به این رشته و نیز نحوه جذب و گزینش دانشجویان بازنگاری جدی صورت گیرد تا تنها افرادی از فرصت و امکان ادامه تحصیل در رشته آموزش پزشکی برخوردار شوند که تربیت آن‌ها، منجر به

References

- 1- Sabbaghian Z, Pour Kazemi M.H. *The comparison of university students who had consecution in their field of study at M.S. Level, with those who had not in terms of their educational success*. Journal of Management and Planning in Educational Systems. 2009; 1(2): 7-21. [Persian]
- 2- Javaheri F. *Transition of scientific discipline: an approach to study of attitude toward majoring in sociology among non-sociology former graduates*. Iranian Journal of Sociology. 2008-2009; 9(3-4): 89-119. [Persian].
- 3- Towfighi Darian J. *Necessity of quality improvement in Iran*. Journal of Industry and University. 2009; 5(6): 5-10. [Persian]
- 4- *Deputy Ministry for Education; Ministry of Health and Medical Education, Manual guide for admitting undergraduate students*. available in: <http://www.sanjeshpir/PDF.aspx?newsid=11&type=application/pdf>. Access date: 10.10.2016.
- 5- *High Council of Medical Education Planning; Deputy Ministry For Education; Ministry of Health and Medical Education, Curriculum of Medical Education for Master degree*. Approved on 7/12/89, http://mbs.behdashtgovir/uploads/KAN_AmoozeshPez89pdf. available in: Access date: 10.10.2016.
- 6- *High Council of Medical Education Planning; Deputy Ministry For Education; Ministry of Health and Medical Education, Curriculum of Medical Education for Ph.D. degree*. Approved on 01.03.2008. Available in: http://mbs.behdasht.gov.ir/uploads/PhD_AmoozeshPez86.pdf. Access date: 10.10.2016.
- 7- Safari M.M. AZM, Ghanouni M. Almasian F. Hossein Rezaei H. *A number of factors influencing the choice of University field of study and inclination to quit studying in nursing students of Kerman University of Medical Sciences, admitted in 2014*. Education & Ethics in Nursing. 2015; 3(2): 45-54. [Persian]
- 8- Shakornia A, Khajeh Ali N, Bagheri A, Bijanzadeh M. *Factors affecting medical major selection and the extent of changes in students' motivation during their study in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences*. Iranian Journal of Medical Education. 2016; 16(0): 189-99. [Persian]
- 9- Elo S, Kyngäs H. *The qualitative content analysis process*. Journal of Advanced Nursing. 2008; 62(1): 107-15.
- 10- Kabirzadeh A, Rezaee Gharahtekan M, Tayyeban M, Alizadeh M. *Factors affecting discipline choice in students of medical records and health information technology in Mazandaran university of medical sciences in year 2010*. Iranian Journal of Medical Education. 2012; 12(4): 258-64. [Persian]
- 11- Alizadeh Y, Khoshbakht Pishkhani M, Kazemnezhad LE, Khoshrang H, Behboudi H, Mohammadi MJ, et al. *Factors associated with medical students tendency to choose a medical specialty*. Journal of Guilan University of Medical Sciences. 2014; 23(89): 29-36. [Persian]
- 12- Larson LM, Wu TF, Bailey DC, Gasser CE, Bonitz VS, Borgen FH. *The role of personality in the selection of a major: with and without vocational self-efficacy and interests*. Journal of Vocational Behavior. 2010; 76(2): 211-22.

- 13- Dikici FM, Yaris F, Topsever P, Muge Filiz T, Serdar Gurel F, Cubukcu M, et al. *Factors affecting choice of specialty among first-year medical students of four universities in different regions of Turkey*. Croatian Medical Journal. 2008; 49(3): 415-20.
- 14- Khajehmahmood F, Mahmoudirad G. *Survey tendency to leave service and it's related some factors among nurses in Zabol university hospitals*. Journal of Clinical Nursing and Midwifery. 2017; 6(1):73-83. [Persian]
- 15- Sadeghi m, Radmehr p, Shahbazirad a. *The role of distress and job burnout in the prediction of turnover intention among nurses*. 2017; 14(10): 867-74. [Persian]
- 16- Sobhani A.A.R. Shahidi M. *Pathology of enterance exam in student's acceptance system*. Curriculum Planning Knowledge & Research in Educational Science, 2007, 21(13); 161-81. [Persian]
- 17- Nedjat S, Emami Razavi H, Rashidian A, Yazdani Sh, Majdzadeh R. *The motives of medical students in Tehran university for choosing medicine field and their outlooks for their profession: qualitative versus quantitative a approach*. Strides in Development of Medical Education. 2006; 3(1): 1-10. [Persian]
- 18- Dent J, Harden RM, Hodges B.D. *A practical guide for medical teachers*: Elsevier; 2013.

Reasons and motives for selecting post-graduate major in medical education

Sabouri Aghbulagh Rostam Khan T (MSc)¹, Imanipour M(PhD)^{*2}, Ahmady S(PhD)³

¹.MS. in Medical Education, Mofid Children's Hospital, Shahid Beheshti University of Medical Science, Tehran, Iran.

². PhD. in Medical Education, Assistant professor and member of Nursing and Midwifery Care Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

³. PhD. in Medical Education, Associate professor, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Received: 15 Jul 2017

Accepted: 14 Oct 2017

Abstract

Introduction: The reasons for choosing a field of study, depending on the type of discipline and degree, are different. This study aims to explore the reasons of choosing and continuing post-graduate major in medical education from viewpoint of students and graduates.

Method: This qualitative research was conducted using content analysis method. Purposeful sampling was used for data collection. Semi-structured interviews were conducted with 17 post-graduation alumnus or students who were studying master degree of medical education.

Results: According to the results, choosing post-graduate major in medical education for continuing education was due to for main themes; "personal elements" including scientific-personality growth, specific motivators, and unspecific motivators; "systematic elements" including occupational requirements, career escaping, examination escaping, and essence and implementation process of educational programs and "social elements" including credentialism.

Conclusion: Although many factors play role in making decision to continue studying in medical education, considering the diversity of factors such as entrance without an examination and ease of entry conditions in comparison with other disciplines, it seems that a review of the criteria and admission process in this program is required.

Key words: Major Selection, Post-Graduation, Medical Education, Content Analysis

This paper should be cited as:

Sabouri Aghbulagh Rostam Khan T, Imanipour M, Ahmady S. ***Reasons and motives for selecting major of medical education as post-graduate cour.*** J Med Edu Dev; 12(3): 133-46

* Corresponding Author: Tel: +989124199688, Email: m_imanipour@tums.ac.ir